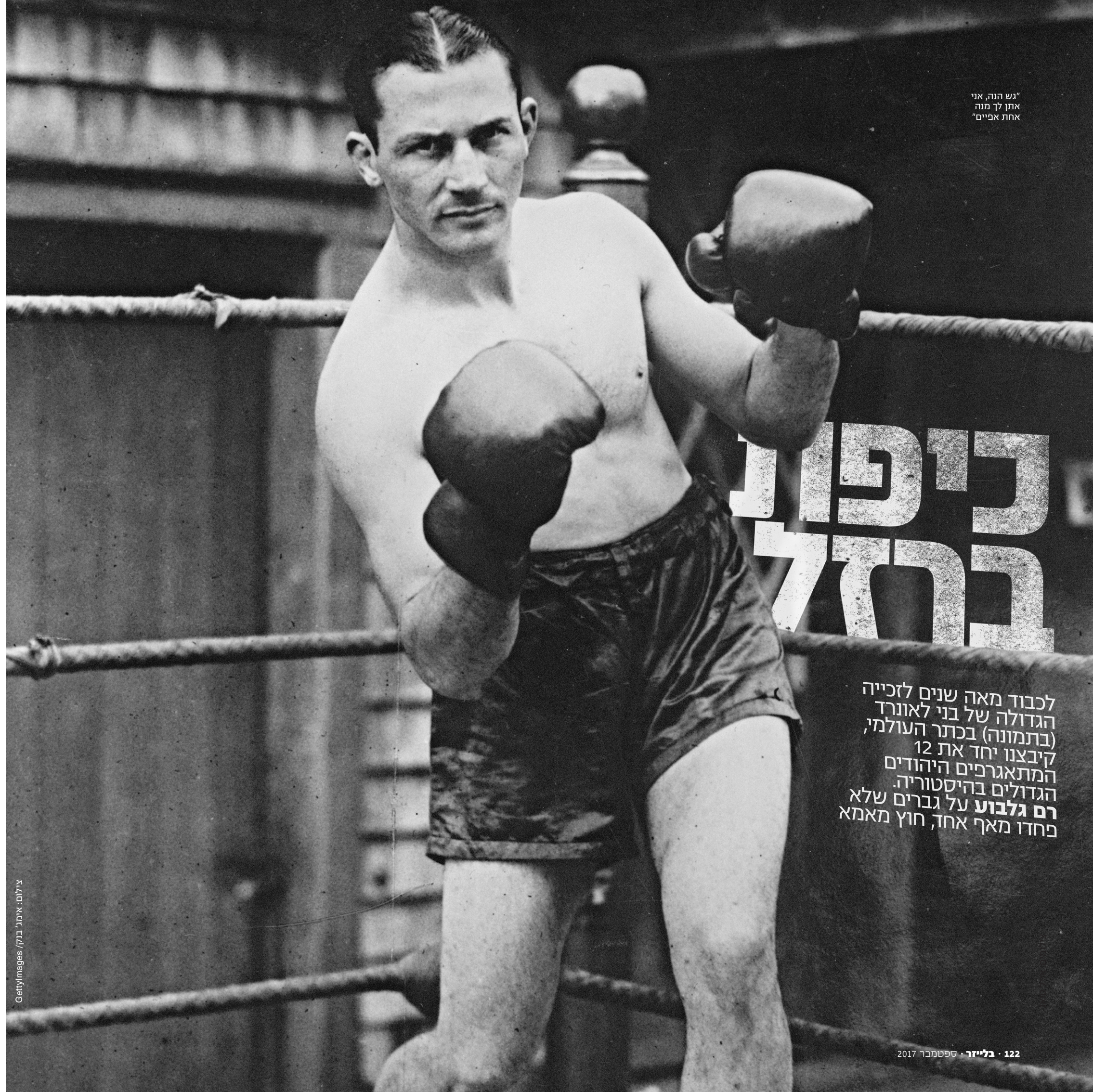

"גש הנה, אני
אתן לך מנה
אחת אפיים"

כפיפות במקל

לכבוד מאה שנים לזכייה
הגדולה של בני לאונרד
(בתמונה) בכותר העולמי,
קיבצנו יחד את 12
המתאגרפים היהודים
הגדולים בהיסטוריה.
רם גלבו על גברים שלא
פחדו מאף אחד, חוץ מאמא

צילום: אימי / בילי / Gettyimages

ש

נות ה-20 באמריקה. הגנגסטרים היו יהודים, המתאגרפים היו יהודים. ולא רק הלוחמים – כל ענף האיגרוף היה יהודי: היו מנהלים יהודים, מאמנים יהודים, שופטים יהודים, יצרני הכפפות היו יהודים; "אברלסט" הוקמה בלואר איסט סייד במנהטן על ידי אחד יעקב גולומב. היו מספר אלופי עולם יהודים במקביל, וטוענים לכתר יהודים שחיכו בתור. בימים שבהם בכל ספורט האיגרוף היו רק שמונה אלופי עולם – כי היו אז פחות מחלקות משקל, ופחות התאחדויות – רבע מהאלופים היו זוג אחים יהודים. אייב ומונטה אטל היו האחים הראשונים שהחזיקו במקביל בחגורות אליפות, הרבה לפני ולדימיר וויטלי קליצ'קו.

האחים לבית אטל נטו להתחבר עם הגנגסטרים היהודים, אבל רוב האלו-פים העברים העניקו לענף מכובדות שהיתה מעט חסרה לו בתחילת המאה. בני לאונרד, למשל, נחשב למתאגרף חכם, שיודע להגן ולהימנע מפגיעות – אבל גם להילחם כשצריך – ורהוט ואהוב מאוד מחוץ לאיגרוף. עשרות אלפי אנשים היו מגיעים לצפות בקרבות שלו, ונאמר עליו שעשה יותר למען מיוגר אנטישמיות מאשר אלף ספרי לימוד. הענף גם הרוויח ממנו צעירים רבים מתחת למשקלים הכבדים ביותר שראו בו השראה.

לאונרד, כמו האחים אטל, וכמעט כמו כל המתאגרפים היהודים שיובאו כאן, הם חברי שני היכלי התהילה העולמיים של האיגרוף. והיו עוד הרבה, ביניהם עשרות אלופי עולם, כמו איזי שורץ ובני בס, ומתמודדים, כמו מקסי שפירו או בני ולגר, שמעולם לא נעצרו במעל 200 קרבות – וגם יהודים מתוך כבוד כמו מקס בה, או ג'ק דמפסי. בישראל, השמות האלה וסיפוריהם כמעט ונשכחו. מועדון מכבי תל אביב באיגרוף התחיל את דרכו בשנות ה-30 כמועדון בני לאונרד, אבל האיכרון של המתאגרפים היהודים נעלם ביחד איתם. בייחוד בישראל, שעד העשור האחרון שכחה בכלל מהענף.

למה הם נעלמו? בתור התחלה, תורם נגמר. הגיע זמנם של המהגרים האירים, של האיטלקים, של השחורים, וההיספנים, לטפס החוצה מהגטו, לקנות לעצמם מקום בזירה, לגאול את עמם במעט דם. סיבה אחת להיעלמותם היא שלא היתה המשכיות במשפחה, כמו שכתב אלן בודנר, ב-"When Boxing Was a Jewish Sport". איגרוף שמתפתח לרמות הכי גבוהות הוא בהרבה מקרים משחק שמונחל בגיל צעיר מאוד. פליוד מיינור גוניור התחיל אצל אביו המתאגרף מיינור סניור בגיל שנתיים. בגיל 15 הוא כבר היה אלוף "כפפות הזהב" הלאומי למשקלו בבוגרים. ופרט למיינור יש עוד משפחות מתאגרפים מפורסמות באיגרוף של שני דורות או שלושה. יובנק, צ'אבו. אלן בודנר כותב שהמתאגרפים היהודים אמרו לבנים שלהם ללכת ללמוד משפטים או רפואה.

ואולי, כמו שתראו בהמשך, הסיבה שהלוחמים הקשוחים האלה נעלמו היא שהם בעצמם פחדו פחד מוות מאמא שלהם.

הנה מה שהיה לאחד הגדולים ביותר, עיתונאי האיגרוף, המלחמות והמ-סעדות אייג'יי ליבלנג מניו יורק, לומר בנושא, ב-1952 (ליבלנג חזר מאחד מביקוריו במכון סטילמן במנהטן, שם נפגש עם המאמנים השות-פים היהודים וייטי בימסטיין ופרדי בראון): "תקופת הזוהר הראשונה של האירה היהודית החלה עם עלייתו של דן מנדוזה, ב-1788. היא הסתיימה עם תבוסתו של סם ההולנדי בידו של ביל נוסוורתי האופה, ב-8 בדצמבר, 1814. "הסיבות לזניחה היהודית של האירה ברגע ההוא בהיסטוריה כעת אינן ניתנות לאבחנה. לאחר מכן הם נענו מחדש לקריאה במספרים גדולים, גם באנגליה וגם כאן. היו לוחמים יהודים טובים הישר דרך שנות ה-30, ובערים כמו ניו יורק, פילדלפיה, ושיקגו, הם היו מאלה בעלי כוח המשיכה הגדול ביותר. מאז מלחמת העולם האחרונה, לעומת זאת, לא היו חדשים.

"הסיבות להיעלמותם האחרונה פחות מעורפלות מהסיבות להיעלמות הל-חמים היהודים ב-1821. בראון, גבר נחוש-למראה עם אף מעוך היטב, אמר לי, "עכשיו שכל ילד יכול להשיג עבודה, אין להם אמביציה. להילחם היה הדרך היחידה להרוויח דולה, אבל עכשיו זה נראה כמו דולר קשה. הילדים שאנחנו מקבלים עכשיו, רובם, אפילו האיטלקים, הם הם רק רוצים לעשות שני קרבות כדי שהם יוכלו לומר שהם היו לוחמים. זה נותן להם קלאסה. בפעם הראשונה שהם נופלים, אנחנו מאבדים אותם. לדוגמה, יש עכשיו חוק שבחרו חוטי נוקאאוט, הוא לא יכול להילחם שוב במשך 30 יום. מה הוא עושה? הוא משיג עבודה. הוא מתקמץ על ה-50-60 דולר האלה במשך שבוע, והוא יכול לצאת עם בחורות. אז אנחנו לעולם לא רואים אותו שוב."

ההזדמנות המפוספסת שלו על תואר במשקל כבד יותר, כשב-1922 הוא לא היה רחוק מלנצח את גיבור המלחמה הצרפתי ז'ורז' קרפנ-טייה על החגורה בכבד-קל.

תחשבו על זה רגע, בימים ההם הקרבות לא היו משודרים בטל-וויזיה, באיכות גבוהה בשידורים חוזרים. ההשפעה הבולטת של הטלוויזיה על הספורט היתה יצירת כוכבים גדולים מצד אחד, על חשבון ריקון האולמות המקומיים ופגיעה בפועלים השחורים של הזירה – אלה שבאו לראות אותם בסוף השבוע כי קרבות האליפות היו נדירים, יקרים, ורחוקים. אבל יש עוד עניין: מכיוון שרוב קרבות הזירה לא היו מוקלטים, ובכל מקרה לא היה איפה לצפות בהם, אם היה קרב טוב, אז היו עורכים אותו שוב, על מנת שהציבור ששמע על המפגש הראשון יוכל להגיע ולצפות (וגם ניקיון הרקורד הרשמי היה מעט פחות חשוב מאשר בימינו, משלל סיבות). מכל מקום, קיד לואיס ג'ק בריטון, היריב הנצחי שלו, נלחמו בארה"ב 20 פעמים במהלך שש שנים. כיום זאת יכולה להיות קריירה.

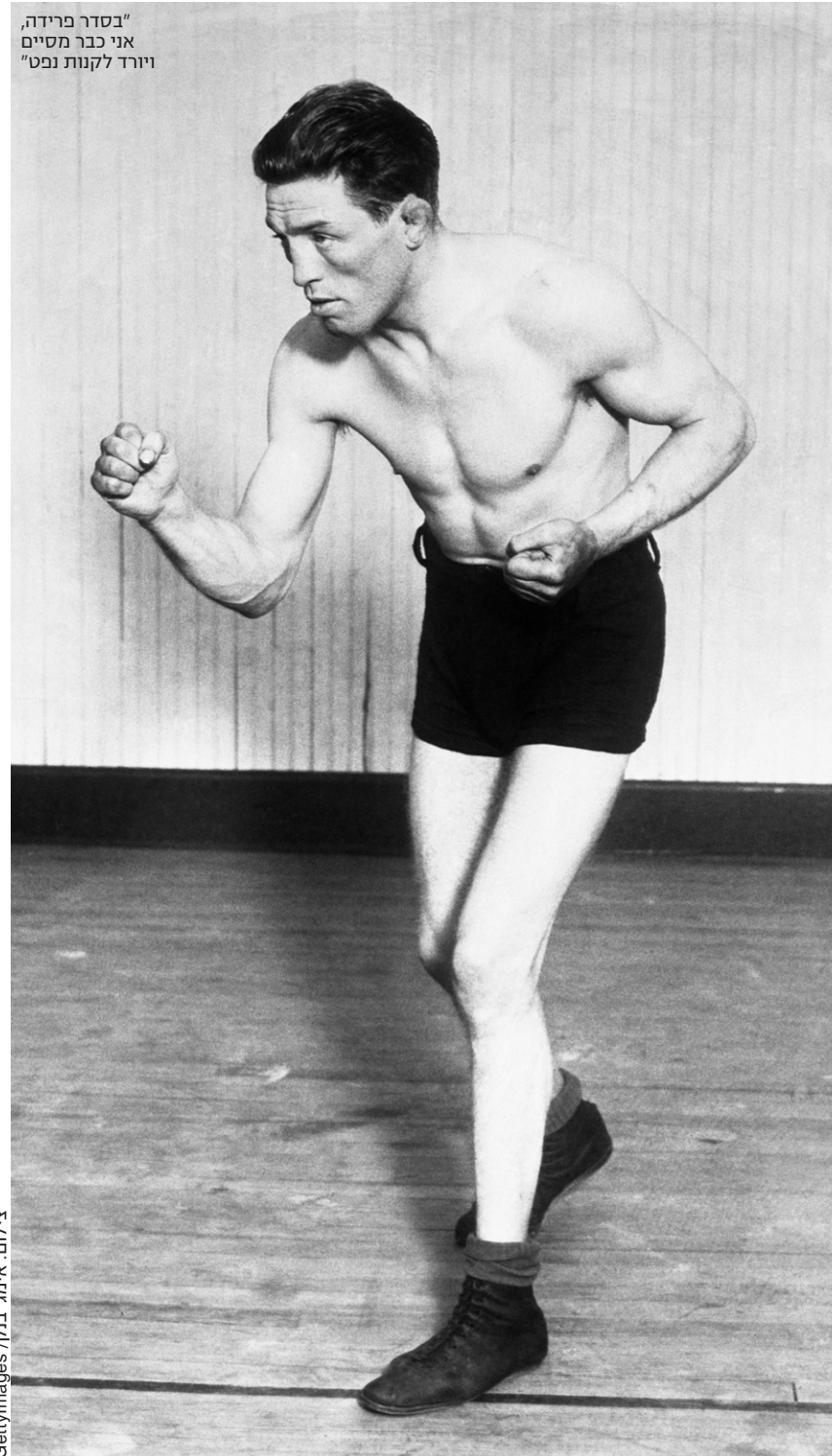
5 לו טנדלר (1898-1970)

קרבות ניתנים לאימות: 2'11"59 (38)

אחד מהשמאלים הגדולים בכל הזמנים, ביחד עם שמות כמו מני פאקיאן, מרווין הגלר ופרינל וויטקר. בזמנו ודאי היה השמאלי – הסאותפוא – הטוב ביותר אי פעם.

לו טנדלר מפלדלפיה הוא גם אחד המתאגרפים הטובים בכל הזמנים שמעולם לא זכו בתואר עולמי. טנדלר החל להילחם כמחלק עיתונים, על שטח עסקי, בגיל 12, אחרי שאביו מת והוא נשלח לפרנס את המשפחה. בהזדמנות אחת עובר אורח הציע לו להתפרנס מזה. הוא לא היה צריך להחליף את השם שלו, כי אחרי הקרב המקצועני הראשון שלו הוא חזר הביתה עם פנס בעין, ואמא שלו נזפה בו. אבל הוא העביר אליה את ה-17.50 דולר שהרוויח באותו ערב, והיא שאלה אותו מתי הפעם הבאה.

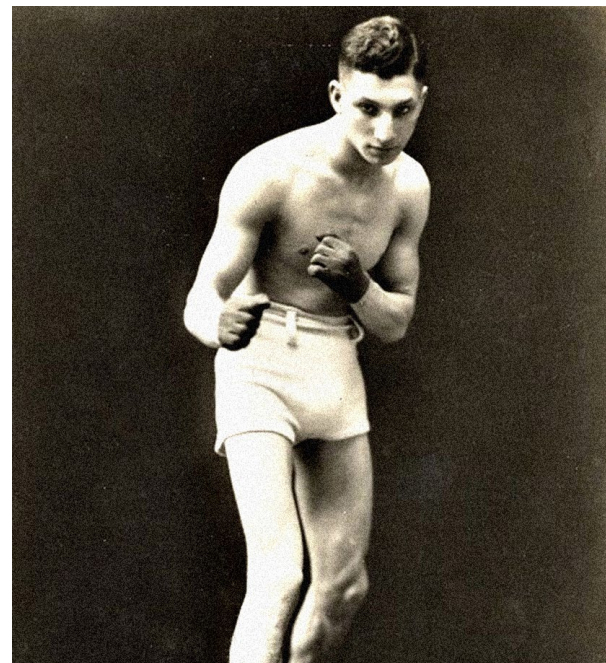
ב-15 השנים הבאות, עד 1928, טנדלר נלחם מול כל הגדולים בארבע קטגוריות משקל, עד בינוני, ומול שבעה אלופי עולם. הוא היה מתאגרף-מכה, עם הרבה כוח, בייחוד במכות לגוף. מהודק ומסוגן – ובייחוד בהשוואה לסאותפוא האחרים של הימים ההם, שהיו מלמדים אותם את היסודות הבסיסיים ביותר ושולחים להפתיע אחרים עם השמאלית הישרה. אבל אתרע מזלו של טנדלר להילחם בתקופה שבה בני לאונרד היה האלוף, אחרת האלוף היה לו טנדלר. טנדלר נפגש עם עם לאונרד פעמיים: הראשונה ב-1922, באצטדיון זמני בניו ג'רזי שהוקם שנה קודם לכן עבור קרב האליפות במשקל כבד בין ג'ק דמפסי וז'ורז' קרפנטייה. היה ידוע שלאונרד מתקשה לעמוד במשקל, ולפני הקרב טנדלר טען שהמאזניים סודרו. "אם

"בסדר פרידה, אני כבר מסיים ויורד לקנות נפט"

צילום: אימגו / גטי

הרבה מאוד מתאגרפים חייבים למנדלוק את השיניים שלהם. ב-1913, רופא שיניים הכין עבורו את מגן השיניים המקצועי הראשון, שהפך בתוך כעשור או שניים לאביזר חובה. אני לא יודע כמה שיניים עוד נשארו לו ב-1913

הוא הגיע לעיר "על מנת להעניק שיעורים באיגרוף לקהילה". קרבות תצוגה היו חוקיים בטקסס, אבל קרבות על כסף אסורים. ובסיבוב השלישי, ברגע שצוינסקי הפיל את ג'ונסון בנוקאאוט, טקסס ריינג'רס טיפסו לזירה. ג'ונסון פחות או יותר התעורר להבין שהוא עצור.

השריף בגלבסטון זרק אותם לכלא לחודש, אבל היו לו תוכניות נסתרות. הערבות הוצבה ככל הנראה על כ-5,000 דולר לכל אחד – היא היתה יכולה להיות באותה מידה 50 מיליון. השריף אישר לצוינסקי ולג'ונסון לעזוב את המעצר בלילה, אם הם יתאמנו במהלך היום. קהל רב הגיע לצפות, והזמן והלחץ הציבורי הנמיכו את הערבות לאלף או 500, או שהעונש גם ככה פג, והם עזבו כחברים. בכלא, צוינסקי היהודי הבלונדיני מקליפורניה, הלוחם המנוסה, לימד את ג'ונסון השחור המקומי, המוכשר והצעיר, את מה שהוא ידע על לחימה. צוינסקי אמר לג'ונסון שמישהו שידע לזוז כמוהו לעולם לא צריך לחטוף עוד מכת נוקאאוט כזאת (וזה לקח 14 שנה עד שזה קרה פעם נוספת).

ב-1908 בא איזה קנדי לבן נחמד בשם טומי ברנס, ואמר "אם אני לא האיש הכי טוב בעולם במחלקה הכבדה, אני לא רוצה את התואר". ומיד הפסיד את התואר לג'ק ג'ונסון, אלוף העולם השחור הראשון במשקל כבד.

4 טד "קיד" לואיס (גרשון מנדלוק, 1909-1970)

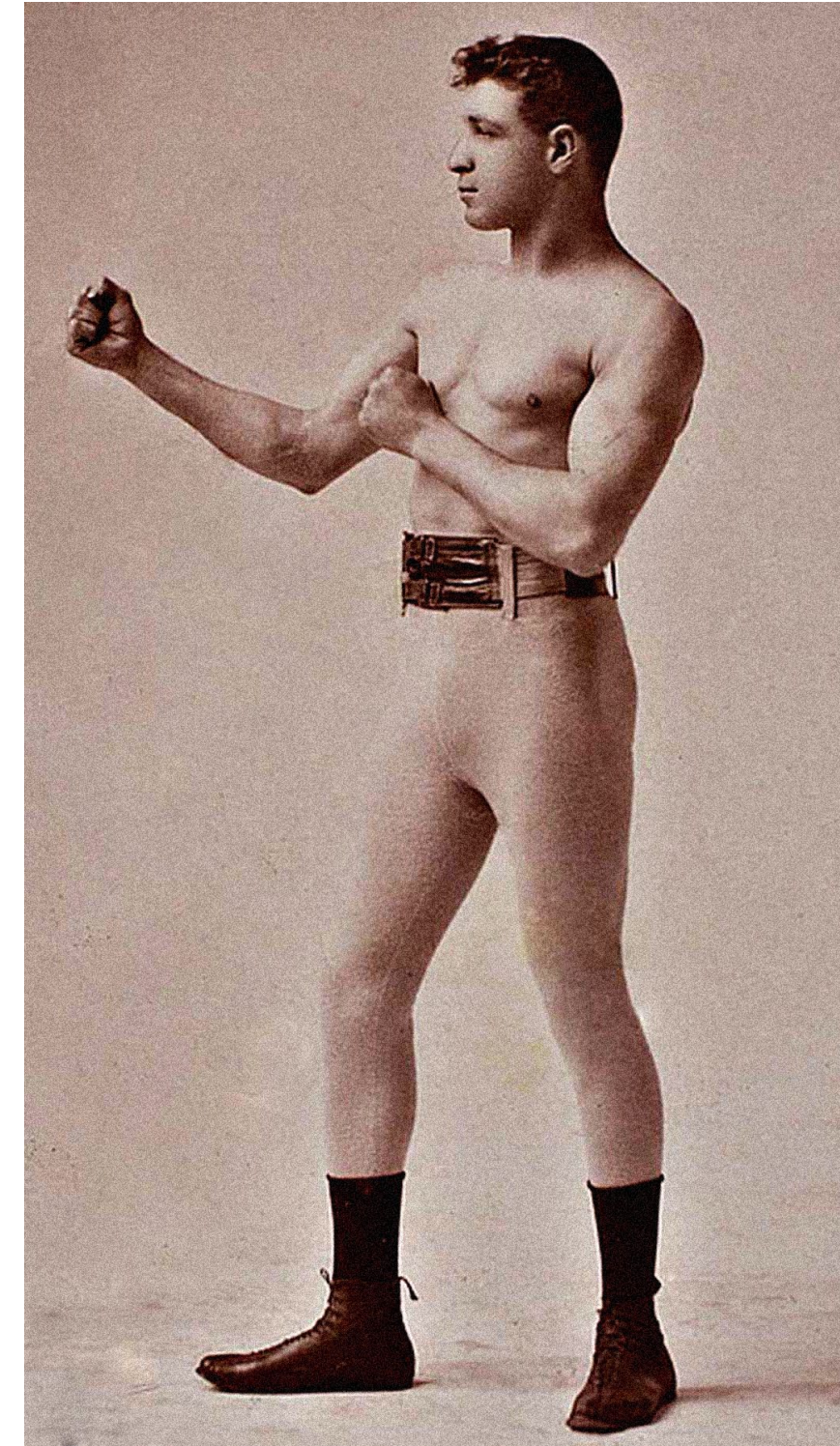
קרבות ניתנים לאימות: 14'32"192 (80)

תארים: אלוף בריטניה, אלוף אירופה ואלוף האימפריה הבריטית במשקל נוצה, חצי-בינוני ובינוני, אלוף בריטניה בכבד-קל, אלוף העולם בחצי-בינוני

גרשון מנדלוק הוא היהודי-האנגלי הכי טוב אי פעם, ואחד האנגלים הכי טובים שאי פעם התייצבו בזירה. חשוב לא פחות, הרבה מאוד מתאגרפים חייבים לגרשון את השיניים שלהם. באוקטובר 1913, בגיל 17, לואיס הפך לאלוף בריטניה הצעיר ביותר, ובאותה ההזדמנות אסף גם את התואר האירופי במשקל נוצה. זה היה הקרב ה-12 שלו באותה השנה – ובערך ה-150 מאז שהתחיל להילחם באופן מקצועני, באוגוסט 1909. במקרה, או שלא, בערך ב-1913 רופא שיניים גם הכין עבור לואיס את מגן השיניים המקצועי הראשון, שהפך בתוך כעשור או שניים לאביזר חובה. אני לא יודע כמה שיניים עוד נשארו ללואיס ב-1913.

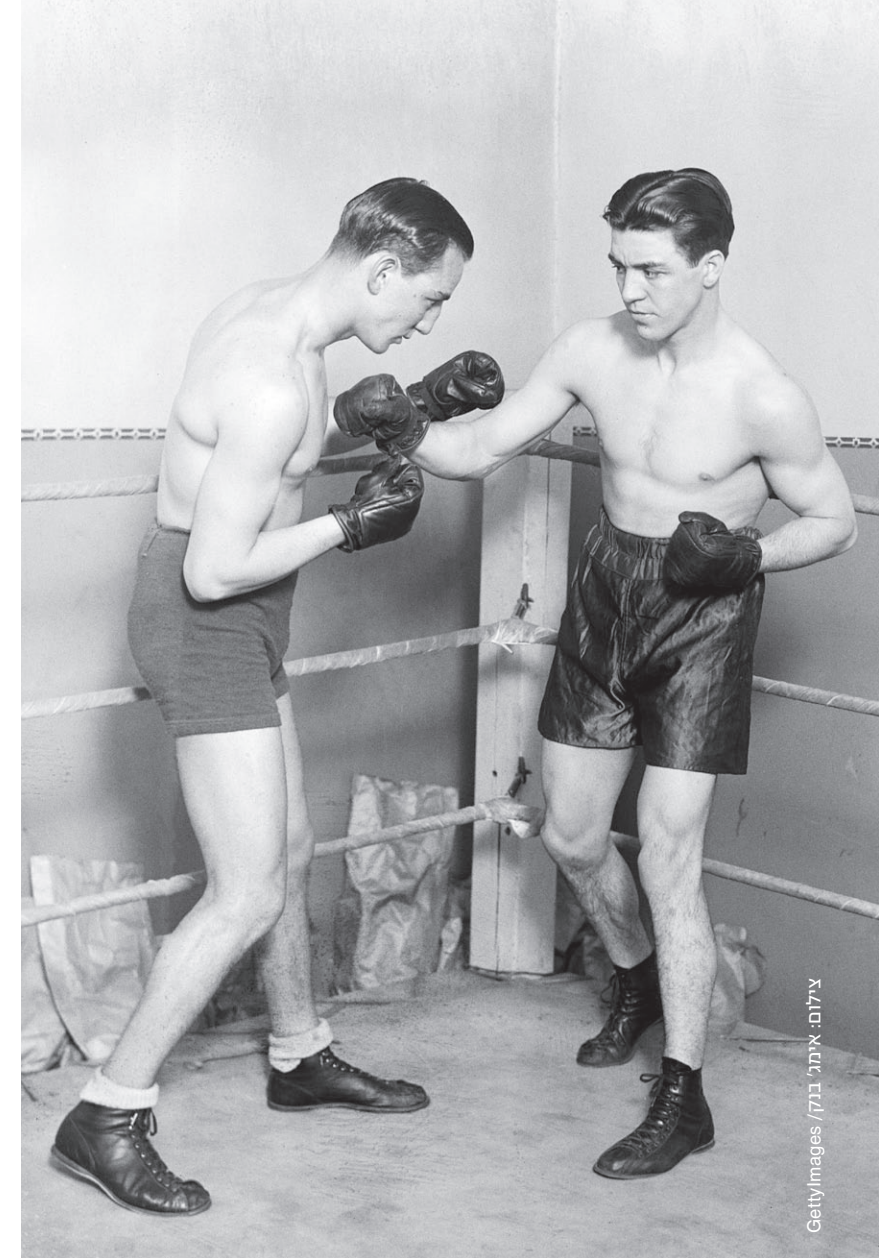
שנתיים אחר כך, טד לואיס האנגלי ניצח בבוסטון את ג'ק בריטון האמריקאי, הגדול והכבד ממנו בהרבה. היתה שערורייה קלה סביב השקילה – לואיס נשקל פחות(!) מהנדרש – והוא זכה בתואר העולמי במשקל חצי-בינוני. בכך הפך לאנגלי הראשון שזכה באל-מות העולם על אדמת ארה"ב – היריבות בין האיגרוף האנגלי לזה האמריקאי הייתה אז בשיאה.

הניצחון של לואיס על בריטון הפך אותו לגיבור באנגליה, ולכוכב באמריקה. הוא נותר שם ונלחם באולמות הגדולים ביותר עד 1919. באחד מהקרבות הוא כמעט והפסיד את תגורת האליפות, אבל נחלץ עם תיקו, מול בני לאונרד (גם לקיד לואיס היתה את

ג'ו צ'וינסקי היה מהבודדים שהסכימו להתמודד מול שחורים – אלה בעיקר נלחמו בינם לבין עצמם על "התואר הצבעוני". ברגע שצ'וינסקי הפיל את ג'ונסון בנוקאאוט, טקסס ריינג'רס טיפסו לזירה. ג'ונסון התעורר להבין שהוא עצור

צילום: איתור /71 Gettyimages

ג'קי פילדס (משמאל) איבד את החגורה בקרב הלפניאחרון שלו; בחדר ההלבשה השופט הודה שעשה טעות והרים את היד הלא נכונה. ב-1933 לא היו ערעורים, אז במקום זה המאמן של פילדס השכיב אותו על המקום

דמפסי היה עולה עליהם היה כתוב 60 קילו". בני לאונרד לא עלה לרקוד ולהתאגרף מול טנדלר, אלא לריב ולהילחם איתו – בלי שטויות של הימנעות מפנסים ושמיירה על תסרוקת הברילנטין בקרב הזה – וטנדלר ניצל את ההזדמנות וניצח את האלוף בנקודות. זה לא שינה יותר מדי, כי בניו גראי עדיין היה בתוקף חוק ארכאי שנועד למנוע שחיתות: על מנת לנצח את האלוף, מוכרחים היו להפיל אותו בנוקאאוט. טנדלר לא היה רחוק מאוד גם מנוקאאוט, בסיבוב השמיני, אבל לאונרד נחלץ מהמצב הקשה באמצעות מעט טראש טוק ביידיש. "אתה לא מנצח, אתה תחטיא את הבאה", "זה כל מה שיש לך לתת! אמרו לי שאתה מרביץ חזק", הוא אמר לטנדלר. 50 שנה מאוחר יותר, עלי לחש משפטים דומים באוזניים של גורג פורמן.

המפגש הבא בין צמד היהודים הלוחמים נקבע לאצטדיון היאנקיס – קרב האליפות הראשון שם, מול 60 אלף איש, הקרב הגדול של 1923. הפעם בני לאונרד זז והתאגרף להחלטה בטוחה של 15 סיבובים.

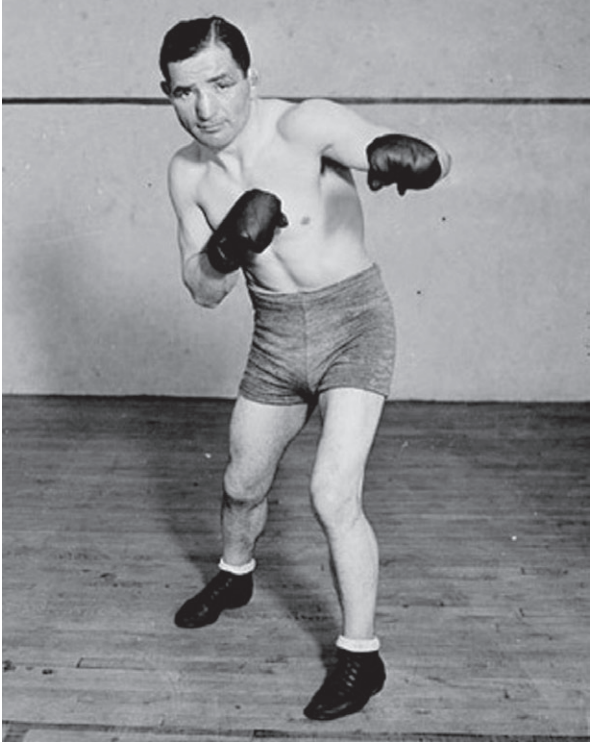
6 ג'קי פילדס (ג'ייקוב פינקלשטיין) 1908-1987 קרבות ניתנים לאימות: 2'9:72 (31) תארים: אלוף אולימפי בנוצה; אלוף עולם בחצי-בינוני

גדל באזורים היהודים בשיקגו. גם הוא החל להילחם בגטו היהודי, גם הוא בחלוקת עיתונים. כשאביו חלה בשחפת משפחתו עברה ללוס אנג'לס, ושם פילדס נכנס למכון איגרוף. הוא שבר את ידו במהלך המבחנים לנבחרת ארה"ב לאולימפיאדת 1924, אבל עדיין ניצח ברבע הגמר וזכה בכרטיס כמחליף במשקל נוצה. "אמא שלי תכה אותי על זה שאני לוחם", הוא היה אומר, "אתם מכירים אמהות יהודיות".

במסע הימי בן השבוע מארה"ב לצרפת, פילדס ניצח קרבות שנערכו על הסיפון מול שני המחליפים האחרים, והוכנס לנבחרת. בפריס ניצח בחמישה קרבות וזכה במדליית הזהב, בגיל 16 וחמישה חודשים – הצעיר ביותר אי פעם (שיא שלא יכול להישבר, מאחר וגיל המינימום הועלה מאוחר יותר ל-17). כשחזר לשיקגו אמו סטרה לו, וערכו לכבודו תערוכה.

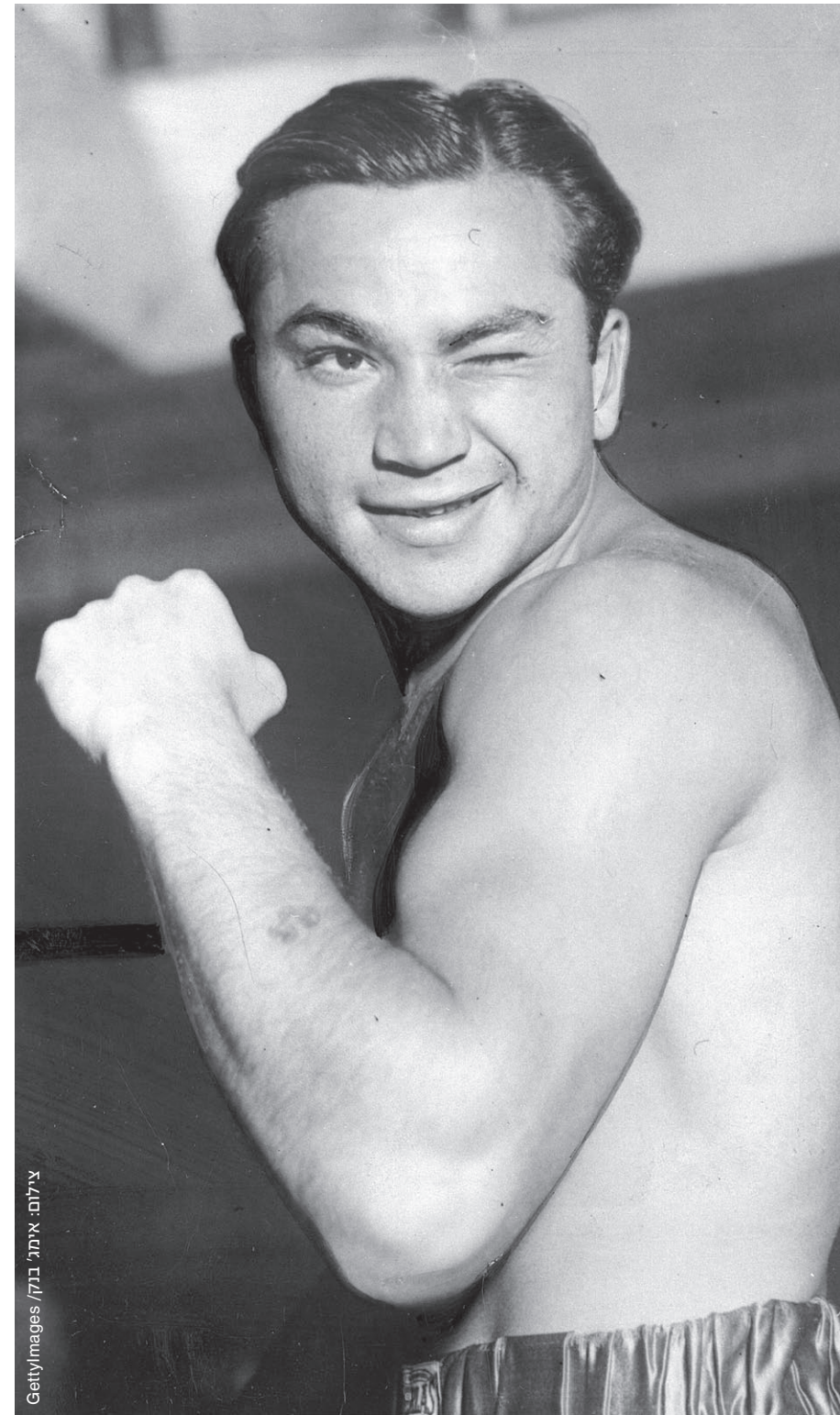
כמקצוען, פילדס היה מתאגרף נהדר עם מכה נהדרת וכושר נהדר. ב-1929 זכה בתואר העולמי במשקל חצי-בינוני, החזיק בו כשנה, זכה בו שוב ב-1931 והחזיק בו כשנתיים. במהלך היה מעורב בתאונות דרכים, נפגע ברשתית, ואת הקרבות האחרונים שלו – מול יריבים איכותיים – ניהל עיוור בעין אחת. הוא איבד את החגורה בקרב הלפניאחרון שלו; בחדר ההלבשה השופט הודה שעשה טעות והרים את היד הלא נכונה. ב-1933 לא היו ערעורים, אז במקום זה המאמן של פילדס השכיב אותו על המקום. את הקרב האחרון, מול אלוף החוף המערבי, הוא ניצח.

פילדס הגיע לישראל ב-1965, כמאמן נבחרת ארה"ב למכביה.

7 לואיס "קיד" קפלן (1901-1970) קרבות ניתנים לאימות: 13'23:108 (27) תארים: אלוף העולם במשקל נוצה

קפלן היה מתאגרף תוקפני ואי אפשר היה לעצור אותו. הוא גם התקשה לעמוד בהגבלת משקל הנוצה, ועלה למשקל הקל, שם ניצח את ג'קי פילדס אבל לא הצליח להשיג קרב אליפות. היהודי אל סינגר נמנע ממופגש איתו, וגם סמי מנדל בזמן שהוא היה האלוף

צילום: איתור /71 Gettyimages

בגיל 33, ברני רוס התנדב למרינס ונשלח לגואדלקאנגל בפסיפי. במחנה שר לחברים שלו את שיר הכניסה שלו לזירה, "יידישע מאמע". בערב אחר נעמד פצוע מול אש האויב, בעודו שר בקול תפילה בעברית, חיפה על שלושה מחבריו, פצועים גם הם, וחילץ אחד מהם, נחת במשקל כבד. הוא זכה בעיטור כוכב הכסף, בעיטור "הלב הסגול" על הפציעה, במדליית השירות הנכבד ובצל"ש נשיאותי. בבית החולים הצבאי טופל במורפיום, התמכר, ואיבד בעקבות כך את כל כספו. אלוף העולם ברני רוס ניצח את ההתמכרות, וכתב אוטוביוגרפיה, "אף אדם לא ניצח לבד".

(מנדל לא היה יהודי אלא ממוצא איטלקי, ששינה את שמו לצרכי קידום). הקרב שבו זכה קפלן בתואר הפנוי, במדיסון סקוור גרדן – מול דני קריימר הסאותמאוו היהודי שאף אחד לא הצליח להבדיל בינו ובין לו טנדלר – תואר כאחד הטובים ביותר בחצי המאה הראשונה.

8 ברני רוס (דב ברל זויד רוסופסקי) 1909-1967 קרבות ניתנים לאימות: 4'72 (22) תארים: אלוף העולם במשקל קל, חצי-בינוני-קל וחצי-בינוני

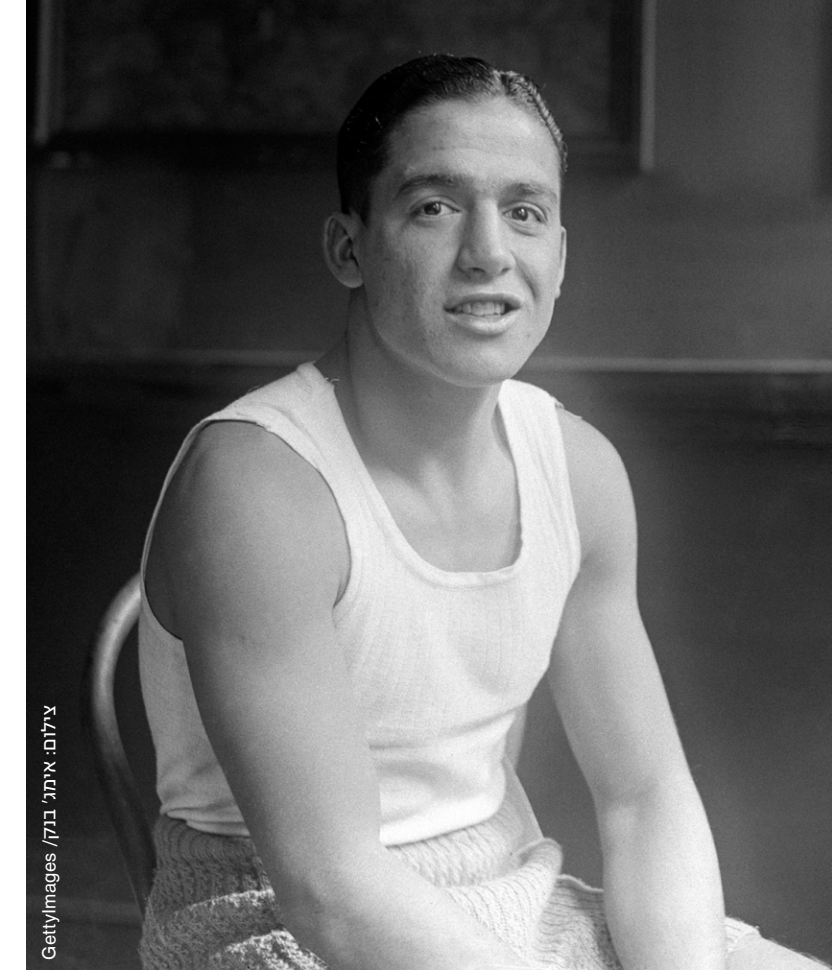
ראיתם "בלתי נשכחים"? גרוע, נכון? בדיוק, אבל לא כמו "בלתי נשכחים 3". אבל איך קוראים לדמות שמשחק סטאלון? ברני רוס. הוא גרר לבוץ הזה את השם של אחד היהודים הטובים בכל הזמנים.

כמו שמוחמד עלי-גורג פורמן-ג'ו פרייזר היו השילוש הקדוש של האיגרוף בשנות ה-70, רוס היהודי היווה צלע אחת מהשילוש של שנות ה-20 – יחד עם ג'ימי מקלרנין האירי וטוני קנאורי האיטלי-לקי. הוא גדל בניו יורק, במשפחה חרדית ממוצא בלרוסי, ורצה להיות מורה יהדות. אביו היה חוקר תלמוד שסלד מאלימות, ואחרי שעבר עם המשפחה לשיקגו פתח שם חנות ירקות קטנה. כשברני היה בן 14, אביו נרצח במהלך שוד. הוא נטש את הדת והחל להסתובב עם חבורת פרחחים. אחד מהם היה ג'ק רובי, שארבעה עשורים מאוחר יותר יירה ללי הרואי אוסוולד בגב.

דב רוסופסקי חיפש דולר קל. הוא ערך שליחויות עבור אל קפונה, עד שזה נתן לו שטר של 20 דולר ואמר לו לחזור למוטב. קפונה, או אחד מאנשיו, היה גם זה שכיוון אותו למכון איגרוף. רוסופסקי קיצר את שמו כדי שאמא שלו לא תגלה שהוא מתאגרף וכדי לא למנוע בשם של אביו המנוח. עד גיל 18, ברני רוס ערך מעל 250 קרבות חובבניים וזכה ב"כפפות הזהב" של שיקגו. אז ג'קי פילדס שיכנע אותו להפוך למקצוען, בסטי-למן בניו יורק תחת ריי ארסל ושותפו מאה מספר שנים ווייטי בימשטיין. ברני רוס – לא מאוד כוחני, אבל קשוח, נחוש וחכם – פותח להיות מתאגרף הגנתי מופתי. כשהתבסס מעט, השלים עם המסורת. הפעם רב יאמר לו ללכת רק בדרך הישר. "אתה מוכרח להיות דוגמה של טוב על מנת שהעולם יידע איזה שקרים נוראיים היטלר מספר".

ב-1933 ברני רוס לקח את התארים הראשונים שלו – בקל ובחצי-בינוני-קל בו זמנית – עם מגן דוד על מכנסי האיגרוף, בקרב נהדר בשיקגו, מטוני קנאורי. אבל הניצחון הכי גדול שלו הגיע ב-1934, על התואר העולמי בחצי-בינוני; מול מי שנחשב אז כמתאגרף הטוב ביותר בכל משקל – ג'ימי מקלרנין (שכבר הביס את היהודים קיד קפלן וסיד טריס, והפיל את בני לאונרד על מסע הקאמבק שלו). בקרב בלונג איילנד, מקלרנין שקל 3.5 קילו יותר. בסיבוב התשיעי, הוא הפיל את רוס לספירה – זאת הייתה הפעם הראשונה בקריירה שלו בת ה-55 הקרבות. רוס נעמד בחזרה מיד, וככל הנראה מרוב עלבון ומבוכה, החזיר בנוק-דאון נדיר לטובתו, רק 45 שניות מאוחר יותר. הוא ניצח בהחלטה חצויה.

וגם הקרב האחרון של רוס בזירה התרחש אחרי שיאו כמתאגרף, ב-1938, מול הנרי ארמסטרונג האדיר. הפינה של ברני רוס עמדה לזרוק את המגבת ולוותר על הקרב, אבל הוא הפציר שיתנו לו לסיים אותו על הרגליים. בסיומו של הערב, ואחרי 329 קרבות חובבניים ומקצועניים, ברני רוס מעולם לא נעצר בנוקאאוט. ובכל זאת, לברני רוס נותרו עוד קרב או שניים להילחם בהם. בגיל 33 התנדב למרינס, ונשלח לגואדלקאנגל בפסיפי. במחנה שר לחברים שלו את שיר הכניסה שלו לזירה, "יידישע מאמע". בערב אחר נעמד פצוע מול אש האויב, בעודו שר בקול תפילה בעברית, חיפה על שלושה מחבריו, פצועים גם הם, וחילץ אחד מהם, נחת במשקל כבד. הוא זכה בעיטור כוכב הכסף, בעיטור "הלב הסגול" על הפציעה, במדליית השירות הנכבד ובצל"ש נשיאותי. בבית החולים הצבאי טופל במורפיום, התמכר, ואיבד בעקבות כך את כל כספו. אלוף העולם ברני רוס ניצח את ההתמכרות, וכתב אוטוביוגרפיה, "אף אדם לא ניצח לבד".

צילום: איתמר בילי / Gettyimages

ב-1938, ויקטור פרץ יצא מתחנת רכבת בפריז עם מגן דוד על המזוודות, להילחם בזירה בגרמניה. ב-1940 נותר בפריז לצד בת זוגו, גם כשהנאצים הגיעו אליו. ב-1943 נעצר ונשלח לאושוויץ עם אלף אסירים נוספים, שם אולץ להשתתף ב-133 קרבות, וניצח בכולם

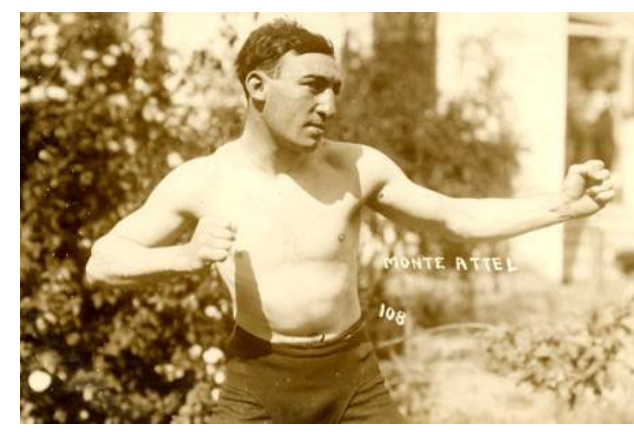
9 ויקטור פרץ (1911-1945) קרבות ניתנים לאימות: 15'30"90 (27) תארים: אלוף צרפת ואלוף העולם במשקל זבוב

ב-1931, מספר ימים לאחר יום הולדתו ה-20, ויקטור פרץ האנדרדוג ניצח את פרנקי גנארו בפריז בנוקאאוט והפך לאלוף העולם הצעיר בהיסטוריה. "יאנג" פרץ נולד ברובע היהודי בתוניס. בעקבות גיבורו, בטלינג סיקי מסנגל (ששינה את שמו בעצמו ככל הנראה בעקבות הצלחת בטלינג לוינסקי), החל להתאמן בגיל 14 ב"מכבי", עם אחיו הבכור. בסוף שנות ה-20 החל בקריירה מקצוענית מוצלחת באלג'יר ובתוניס, ובמהרה השתקע בצרפת. הוא שב לתוניס פעם נוספת להילחם ולנצח את לוחם השנה של ספרד, אך חזר לצרפת ולשחקנית הצרפתייה-איטלקייה, הכוכבת מרייל באלין. הרבה אחרי שיאו כמתאגרף, ב-1938, יצא מתחנת רכבת בפריז עם מגן דוד על המזוודות, להילחם בזירה בגרמניה. ב-1940 נותר בפריז לצד באלין, גם כשהנאצים הגיעו אליו. ב-1943 נעצר ונשלח לאושוויץ עם אלף אסירים נוספים, שם אולץ להשתתף ב-133 קרבות, וניצח בכולם, וכך שרד. עם פינוי המחנה נותר היחיד מ-31 אסירים איתם הגיע ושרדו. באלין, שהמשיכה לשחק בקולנוע בווישי, הואשמה עם הנסיגה בהתרוועות עם הנאצים, נאנסה במעצר על ידי שומריה, מתה כאל-כוהליסטית ונשכחה מהתודעה הצרפתיית. אלוף העולם נורה על ידי שומר במהלך צעדת המוות כשניסה לחלוק לחם עם אסירים אחרים, ממישה ימים לפני שחרור המחנה.

10 11 האחים אייב (אלברט אברהם וושינגטון, קנוהל) (1883-1970) ומונטה (1885-1960) אטל

קרבות ניתנים לאימות: 16'9"72 (39) 19'27"56 (29) (בהתאמה) תארים: אלוף העולם במשקל נוצה ואלוף העולם במשקל תרנגול (בהתאמה)

אברהם ומונטה אטל גדלו בשכונה אירית בסן פרנסיסקו והעבירו את יומם בקטטות. אביהם נטש את המשפחה כשאברהם היה בן 13, והם החלו לחלק עיתונים, לא רחוק מאולם איגרוף. אייב נכנס לעסק ראשון – אמו התנגדה, כמובן, אבל בהמשך הפכה לאוהדת. ב-1900 החל להילחם כחובבן ובסוף אותה השנה ערך את הקרב הראשון שלו כמקצוען. ב-1901 נלחם שלוש פעמים בגיבור שלו, ג'ורג' דיקסון – האלוף השחור הראשון – וסיים בשתי תוצאות תיקו ובניצחון

אביהם של האחים אטל נטש את המשפחה כשאייב היה בן 13, והם החלו לחלק עיתונים, לא רחוק מאולם איגרוף. אייב נכנס לעסק ראשון – אמו התנגדה, כמובן, אבל בהמשך הפכה לאוהדת

אחד על פני 15 סיבובים. ב-1903 כבר זכה רשמית בתואר העולמי הגנגסטר ארנולד רוטשטיין, מאבות הפשע המאורגן בארה"ב, הפך לתברו, וביסס את הונו בין היתר מהימורים על אייב אטל. "העברי הקטן" היה מתאגרף מיומן וחלקלק, שאז הרבה וקשה היה למצוא אותו. כשהעניינים היו מסובכים יותר, ובימים לפני ההילוכים החוזרים, גם יצא לו שם של מתאגרף מלוכלך עד מאוד. מונטה ואייב – ואח פחות מוכר בשם סזיר – חלקו זירות ואף יריבים. אטל הוסיף להחזיק בתואר העולמי במשקל נוצה במשך כעשור, רובו המוחלט ברציפות. מונטה אטל הצטרף אליו, כאלוף העולם במשקל תרנגול, ב-1909. הם היו לאחים אלופי העולם הראשונים בהיסטוריה.

אייב אטל פרש סופית ב-1917. ב-1920, השמות של רוטשטיין ושלו נקשרו חיזק בשערוריית ה"בלק סוקס" של הטיית משחקי אליפות הבייסבול. אייב אטל, כך טענו העיתונים, העביר כסף וברכות בהצלחה מרוטשטיין לשחקנים. הוא עזב את המדינה לקנדה, חזר כעבור שנה, ושכנע חבר מושבעים בניו יורק שחבר המושב-עים בשיקגו מחפש אייב אטל אחר לחלוטין. הגיו יורק סאן שאל בכותרת: "האם אייב אטל הוא עצמו או האם הוא מישהו אחר?". לאחר מכן הסתבך עם החוק עוד פעם או פעמיים, מעולם לא הורשע, והוסיף להגיע למדיסון סקוור גרדן לצפות בקרבות עד ימיו האחרונים. מונטה אטל איבד את התואר ב-1910, התעוורר בעין אחת מזהום, נאלץ לפרוש מהזירה ב-1916, וב-1960 נקבר בקולומה, עיירה קטנה בקליפורניה בה 41 שנים קודם לכן, זכה בתואר העולמי

12 בטלינג לוינסקי (ברני לברוביץ, 1891-1949) קרבות ניתנים לאימות: 14'20"70 (30) תארים: אלוף העולם במשקל כבד-קל

עד שלוינסקי הלוחמני נפגש עם המנהל דן מורגן הטיפש ב-1913, בכלל הכירו אותו בזירה כברני וויליאמס. אבל דן מורגן לא היה טיפש כמו השם שלו, ולוינסקי לקח את השם החדש שלו למדי-סון סקוור גרדן ולמסע אל הכתר במשקל כבד-קל. רק ב-1914 הוא נלחם 37 פעמים. ויש סיפור מפורסם (ומוטל בספק), שאת שנת 1915 הוא פתח עם שלושה קרבות של עשרה סיבובים בערב אחד בערים שונות – כמו אמון של יום העצמאות. לוינסקי כשל בניסיונות הראשונים לקחת את החגורה מיריבו הנצחי ג'ק דילון. בפעמים רבות הפסיד, באחריות התגורה לא היתה על המאזניים או שנדרש היה נוקאאוט. בפעם העשירית והאחרונה שלוינסקי ודילון נפגשו בזירה, לוינסקי הביס אותו לאורך 12 סיבובים.

בטלינג – הלוחמני – היה כינוי מקובל למתאגרפים בימים ההם. בטלינג לוינסקי בעצמו, זמן קצר לפני שלקח את התואר, ניצח את בטלינג ברנדט. בעיתון נכתב ש"בטלינג לוינסקי מניו יורק היכה את בטלינג ברנדט מסן פרנסיסקו מיליון פעמים בערך במיליון מקומות בערך". אבל לוינסקי ממש הפך את השם למגפה. בסך הכל, עד שנות ה-50, כ-3,500 מתאגרפים רשמו את שמם הפרטי כבטלינג, רובם המכריע אחרי 1916, השנה שבה לוינסקי לקח את התואר מדילון.

הוא החזיק בתואר עד 1920 – שבע הגנות ועשרות קרבות לא על התואר – אז איבד את החגורה ליורז' קרפנטייה מצרפת. במהלך הקריירה שלו נלחם גם מול המיטב של המשקל הכבד, למשל ג'ק דמפסי וג'ון טאני, ורקורדים מתיירנים יותר רושמים ללוינסקי 289 קרבות בקריירה – בהם נעצר רק ארבע פעמים. לוינסקי הלוי-חמני עצמו טען ליותר מ-500. האמת אולי לא הגיעה לשם, אבל ידוע שהיה קשה מאוד לפגוע בו, וזה אפשרי שתחזק קריירה מאוד עמוסה. בינואר 1929, לאחר שהפסיד בצורה קשה ליריב אותו ניצח כמה חודשים קודם לכן, הוא נטל את המיקרופון ואמר "אתם יכולים לספר לעולם שסיימתי. לוחם לא שווה כלום כשהוא מתחיל, והוא לא שווה כלום כשהוא מסיים". לוינסקי הלוחמני נלחם פעם אחת נוספת, בקרב שולי בברוקלין. הוא ניצח, ותלה את הכפפות. ❌

ב-1914 לבדה, בטלינג לוינסקי נלחם 37 פעמים, ואת שנת 1915 הוא פתח עם שלושה קרבות של עשרה סיבובים בערב אחד בערים שונות. כמו אמון של יום העצמאות

"זה לספר מחזור, כן?"

21 מונחי מכות יהודיים בידיש זה נשבר יותר טוב

- 1 באקס – אגרוף
- 2 בומבה – פצצה, מכה חזקה מאוד
- 3 ברעכן – לשבור
- 4 גראטש – שריטה
- 5 האקן – להרביץ
- 6 זבנג – מכה
- 7 זעץ – מכה ביד מונפת
- 8 חלאפ – סטירה
- 9 חמל – מכה שוברת שיניים
- 10 שטייס – שטוזה, דחיפה
- 11 פאטש – סטירה
- 12 פליק – מריטה
- 13 פראסק – סטירה ביד פתוחה
- 14 קאפ זעץ – ראסייה
- 15 קאפע – בעיטה
- 16 קווטש – מעיכה
- 17 קלאפ – מכה בצד
- 18 קניקע – ברכייה
- 19 שטיפ – דחיפה
- 20 שטיקען – לחנוק
- 21 שמייר – מריחה